

TALOUSARVIOEHDOTUS 2021
29.40.02 Kansallisarkisto

1. Kansallisarkiston toimintamäärärahan talousarvioesitys vuodelle 2021

29.40.02 Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille on vuoden 2021 kehyksissä arviona esitetty 19 411 000 euroa. Kansallisarkisto esittää vuodelle 2021 toimintameno nettomäärärahasi 20 602 000 euroa. Ehdotus vastaa sitä, mitä Kansallisarkisto on esittänyt toiminnan ja talouden suunnitelmassaan 1.10.2019. Muutoksena aiempaan massadigitoinnin kuluja on vähennetty 1 miljoonalla eurolla. Niihin haetaan vastaavaa erillisrahoitusta.

Kansallisarkiston toiminta-ajatus

Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytössä asiakaslähtöisesti. Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, tukea tutkimusta ja tiedon avoimuutta, sekä kehittää arkistointia digitaalisuutta edistämällä.

Tulostavoitteet

Kansallisarkiston tulostavoitteet on määritelty sen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisessä tulossopimuksessa vuosille 2020–2023.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Voimavarojen hallinta

Konsernitavoitteiden mukaisesti virasto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen. Virasto ottaa toiminnassaan huomioon lainsäädännön mukaiset yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelvoitteet niin toiminnallisesta kuin henkilöstöpoliittisesta näkökulmasta sekä opetus- ja kulttuuriministeriön linjaukset vuosille 2020-2023 toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Tilat ovat tehokkaasti käytössä valtion toimitilastrategian mukaisesti. Hankintapolitiikka perustuu valtion keskitettyihin palveluihin.

Tunnuslukuja	2018	2019	2020	2021
	toteuma	toteuma	arvio	arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllykilometriä)	221,7	220,3	226,9	231,9
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (milj. kuvausyksikköä)*	74	87	114	151
Digitointiaste kokonaismäärästä (%)	3,60	4,00	3,80	3,80
Digitaalisen aineiston verkkokäyttö (miljoonaa vierailua/a)	1,63	1,90	2,00	2,10
Sähköisen asioinnin osuus tietopyyntötilauksista (%)	70,00	70,00	70,00	75,00
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Toimitetut tietopyyntötilaukset (kpl)*	28 806	26 034	26 000	26 000
Tutkijajasiin toimitetut asiakirjayksiköt	65 455	58 019	65 000	65 000
Verkkopalveluiden asiakastyytyväisyys (min 1 - max 5)	3,6	3,6	3,5	3,5
Verkkokäyttö / kokonais-HTV	-	8 400	8 600	9 000
Julkisoikeudelliset tietopyynnöt ja todistukset (eur/suorite)	-	104	95	90
Voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,3	3,3	3,7	3,7
Henkilötyövuodet	203,0	207,0	220,0	220,0

*Takautuva digitointi ja massadigitointi yhteensä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)			
	2019 toteuma	2020 talousarvio	2021 talousarvioesitys
Bruttomenot	20 155	20 236	21 802
Bruttotulot	1 571	670	1 200
Nettomenot	18 584	19 566	20 602
Siirtyvät erät			
edelliseltä vuodelta	914		
seuraavalle vuodelle	1 773*		

* Tästä massadigitoinnille varattua rahoitusta 1 094.

Toiminnan tulojen kehitys			
	TP 2019	TA 2020	TAE 2021
Maksullinen toiminta	1 153		1 000
Muut tulot	418		200

29.40.02. Toimintamenot

KANSALLISARKISTON TOIMINTAMENOT VUODELLE 2021	
Toimintamenomääräraha momentti 294002	
Menot (1000 eur)	
Henkilöstökustannukset	10 500
Kiinteistömenot	7 759
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	319
Vuokrat	7 000
Palvelujen ostot	440
Kansallisarkiston toimintamenojen käyttö, muut menot	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	167
Vuokrat (koneet ja laitteet)	25
Palvelujen ostot (mm. Valtori, CSC ja Palkeet)	3 101
Matkat	200
Muut menot	50
Muut menot yhteensä	3 228
Toimintamenojen bruttomenot	21 487
Kokonaistuloarvio	1 200
Toimintamenomääräraha (nettomenot)	20 602
TAE-HE 2021 (nettomenot)	19 411

Toimintamenomomentin kustannusten tarkennuksia:

Kansallisarkiston henkilöstömenoihin ja kokonaiskustannuksiin kohdistuu nousupaineita. Digitalisaation vaatimukset sekä vuosittain kasvavat aineistomäärät ja niihin kohdistuvat tietopyynnöt lisäävät Kansallisarkiston resurssitarpeita monella tapaa samalla, kun analoginen toiminta jatkuu volyymiltaan vain hitaasti laskevana.

Massadigitoinnissa on siirrytty pilotoinnista ja tuotantoympäristön rakentamisesta tuotantovaiheeseen, joka on henkilötyöntensivistä. Tämä nostaa henkilöstökustannuksia. Muissa toiminnoissa Kansallisarkiston runsas eläköityminen mahdollistaa henkilöstöressurssien vähittäistä uudelleen allokointia digitaalisuuden edellyttämään osaamiseen. Vaikka rekrytointeja toteutetaan selvästi eläköitymistä vähemmän, ei kustannussäästöjä kuitenkaan synny johtuen kustannustason noususta (palkkojen nousu sekä uusien tehtävien poistuvia tehtäviä korkeampi vaatavuus).

Digitaaliset palvelut edellyttävät koko palveluketjun kehittämistä palvelumuotoilua hyödyntäen. Tämä tarkoittaa muun muassa Kansallisarkiston aineistohallinnan, sähköisen säilyttämisen palvelun (SAPA), asiakaspalvelujärjestelmän (Astia) sekä metatietopalveluiden (Ahaa) edelleen kehittämistä sekä palveluiden integroimista perustoimintaan. Näistä sähköisen säilyttämisen palvelun toteuttamiseen haetaan erillismäärärahaa. SAPA-järjestelmän käyttöönoton viivästymisen vuoksi Kansallisarkisto joutuu vuonna 2021 maksamaan sekä SAPA-järjestelmän että Digitaaliarkiston käyttömaksuja.

Massadigitoinnissa digitoidaan viranomaisilta Kansallisarkistolle siirtymässä olevia aineistoja siten, että ne otetaan säilytykseen vain digitaalisessa muodossa. Massadigitointiin kuulumattomat viranomaisten lakisääteisesti arkistoitavat aineistot siirretään Kansallisarkistoon syntysähköisinä tai viranomaisen digitoimina. Digitointiin soveltumattomia paperiaineistoja vastaanotetaan kuitenkin edelleen merkittäviä määriä. Molemmat toiminnot lisäävät Kansallisarkiston tietopalvelutehtäviä. Myös yksityisarkistojen sähköinen vastaanotto vaatii toimia.

Aineistojen saatavuuden ja käytön kehittämiseksi tarvitaan lisäksi panostuksia Kansallisarkiston hallussa jo olevan aineiston ns. takautuvaan digitointiin. Tätä toteutetaan enenevässä määrin kumppanuuksien avulla, asiakaslähtöisesti sekä massadigitoinnin oppeja hyödyntäen hajautetusti Kansallisarkiston toimipaikoissa. Digitoinnissa aineistot tekstitunnistetaan, mikä lisää aineistojen käyttömahdollisuuksia. Tekstimuodon täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää sovelluskehitystä. Myös käsinkirjoitettua tekstiä tekstitunnistetaan ja saatetaan saataville verkkopalveluun ensimmäisenä Kansallisarkistona maailmassa.

Kansallisarkisto reagoi julkisen hallinnon asiakirjojen sähköisen arkistoinnin ja tietopalvelun kysyntään tarjoamalla liiketoiminnan muodossa tapahtuvaa digitointia, siihen liittyvää väli aikaista säilyttämistä ja muita palveluita. Tämä toiminta kasvattaa Kansallisarkiston menoja, mutta toteutetaan kannattavasti.

Kansallisarkisto vastaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön pysyvistä säilymisestä ja muuttumattomuudesta. Osana tätä keskeistä tehtäväaluetta Kansallisarkisto toteuttaa välttämättömiä turvallisuusparannuksia. Turvallisuutta parannetaan niin fyysisen toimintaympäristön, digitaalisen turvallisuuden kuin prosessien ja toimintakulttuurin alueilla. Investointitarpeet ovat laajoja.

Kansallisarkiston panostaa henkilöstön hyvinvoinnin kehittämiseen. Resursseja käytetään erityisesti seuraavilla osa-alueilla: johtaminen ja esimiestoiminta, oppiminen ja uudistuminen, vuorovaikutus ja viestintä sekä yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen.

Kansallisarkiston peruspalveluiden (ICT-, toimitila- ja hallintopalvelut) kehittämistä jatketaan järjestelmien saattamiseksi toiminnan edellyttämälle tasolle.

2. Esitykset Kansallisarkiston erillisrahoitettaviksi kohteiksi

Kansallisarkisto esittää erillisrahoituksena myönnettävän:

Massadigitoinnin lisärahoitus 1 000 000 euroa

Esitettävä vuosittainen lisärahoitus mahdollistaa massadigitoinnin tuotannon laajentamisen suuremmille aineistomäärille ja siten vuosittain noin 3 hyllykilometrin digitoinnin, minkä myötä tiekartan 1. ryhmän aineistot saadaan kokonaisuudessaan digitoitua vuoden 2023 aikana.

Massadigitointi on siirtynyt tuotantoon alkuvuoden 2020 aikana ja massadigitoinnin pilotissa käytössä ollutta ympäristöä on kehitetty sekä laajennettu vastaamaan massadigitoinnin alkuvaiheen tuotannon tavoitteita (noin 1,5 hyllykilometriä vuodessa). Kansallisarkiston tavoitteena on selvittää vuoden 2020 aikana toiminnan laajentamista Kansallisarkiston Mikkelin toimipisteeseen sekä tehdä tarvittavat valmistelut, jotta tuotanto voi käynnistyä siellä vuoden 2021 alusta. Esitetty lisärahoitus mahdollistaa Mikkelissä täysipainoisen tuotannon käynnistämisen ja siten digitoivan aineiston määrän huomattavan lisäämisen. Lisärahoitus käytetään lähes yksinomaan henkilötyöhön ja sillä on siten huomattava työllistävä vaikutus.

Venäjä-hanke 50 000 euroa

Määrärahalta rahoitetaan Venäjältä ja Neuvostoliiton hajotessa itsenäistyneistä valtioista hankittavia Suomea koskevien asiakirjojen jäljenteitä tutkimuksen käyttöön. Kansallisarkisto saa vuosittain 50 000 euroa erillistä määrärahaa Suomea koskevien aineistojen digitointiin Venäjän ja Neuvostoliitosta itsenäistyneiden maiden arkistoista. Kansallisarkistolla on tällä hetkellä 52 sopimusta eri arkistojen kanssa ja vuosittain tällä rahoituksella voidaan hankkia tutkimuksen käyttöön noin 30 000 digitaalista kopiota.

Aineistojen keskitetty hankinta tukee yliopistoissa tehtävää Venäjä-tutkimusta, parantaa aineistohankinnan kansallista koordinaatiota ja tehostaa aineistojen saatavuutta. Hankittavien aineistojen valintaa tukee Kansallisarkiston asettama tieteellinen työryhmä, johon kuuluu johtavia Venäjä-tutkijoita eri yliopistoista. Kansallisarkiston ja Venäjän arkistolaitos (Rosarhiv) sopivat marraskuussa 2018, että puitesopimus mahdollistaa jatkossa hankittujen aineistojen verkkokäytön. Tähän asti aineistoja on voinut käyttää ainoastaan Kansallisarkiston tutkijaisaleissa.

Virtuaalinen yhteispohjoismainen Saamelaisarkisto 225 000 euroa

Suomessa on aloitettu saamelaisväestön kokemaa syrjimistä koskevan totuus- ja sovintokomissiotyö. Komission tavoitteena on koota saamelaisten kokemukset Suomen valtion ja eri viranomaisten toimista sekä niiden vaikutuksista saamelaisille. Komissio luovuttaa raporttinsa valtioneuvostolle ja saamelaiskäräjille vuoden 2022 lopulla. Vastaava komissiotyö on käynnissä myös Norjassa. Komission sujuva työskentely edellyttää saamelaisia koskevien arkistoaineistojen hyvää digitaalista saavutettavuutta niin kotimaisesti kuin pohjoismaisestikin.

Arkistojen rooli totuus- ja sovintokomissioiden työskentelyssä nousi yhdeksi keskeiseksi teemaksi tammikuussa 2020 Inarissa järjestetyssä pohjoismaisessa saamelaisarkistokokouksessa, johon osallistuivat Kansallisarkistojen pääjohtajien lisäksi Saamelaisarkistoista vastaava tutkimusjohtaja sekä Saamelaisarkistojen edustajat Suomesta, Ruotsista ja Norjasta. Pohjoismaiset Kansallisarkistot ovat päättäneet jo vuonna 2019 virtuaalisen yhteispohjoismaisen Saamelaisarkiston kehittämistä, sillä tutkimuksen digitalisoituminen ja kansainvälistyminen edellyttävät aineistojen

nopeaa digitaalista saavutettavuutta. Ensimmäiseksi tuodaan saamelaisaineistot osaksi ”Digital Access to the Sámi Heritage Archives”-projektin kehittämää hakupalvelua.

”Digital Access to the Sámi Heritage Archives” on Interreg Nordin rahoittama yhteispohjoismainen projekti, jossa Kansallisarkiston Saamelaisarkisto ja Norjan Saamelaisarkisto ovat keskeisesti mukana Lapin yliopiston toimiessa vastuullisena johtajana. Projektissa tuotetaan moderni hakupalvelu eri puolella Eurooppaa sijaitsevien, saamelaisia koskevien arkistoaineistojen tutkimusmahdollisuuksien parantamiseksi. Hakupalvelun toteuttaa Oulun yliopisto ja se siirtyy projektin päätyttyä Kansallisarkiston palveluksi vuonna 2021.

Virtuaalisen yhteispohjoismaisen Saamelaisarkiston toteuttaminen vaatii analogisten aineistojen digitointia. Suomessa on saamelaisia koskevia aineistoja Kansallisarkiston Helsingin ja Oulun toimipaikoissa sekä Saamelaisarkistossa Inarissa. Saamelaisarkistossa Inarissa on noin 270 hyllymetriä analogisia asiakirjoja, laaja AV-kokoelma, valokuvia ja karttoja. Osa aineistosta on tuhoutumisvaarassa nykyisessä formaatissaan, joten niiden digitointi on kiireellistä. Analogisten asiakirjojen digitointikustannus on noin 400 000 euroa ja siihen liittyvät aineiston valmistelukustannukset noin 275 000 euroa. Digitointikustannuksiin sisältyvät laitteet ja digitointijien palkat. Valmistelukustannukset ovat palkkakustannuksia. Erikoisaineistojen digitoinnin kustannukset eivät sisälly laskelmiin.

Kansallisarkisto esittää vuodelle 2021 edellä kuvattuun tarkoitukseen 225 000 euron määrärahaa ja vuodelle 2022 samaan tarkoitukseen 225 000 euron määrärahaa sekä edelleen vuodelle 2023 samoin 225 000 euron määrärahaa tähän tarkoitukseen.

SAPA-rahoitus 400 000 euroa

Kansallisarkisto on arvioinut OMK:lle 20.6.2019 toimitetussa rahoitushakemuksessa (KA 10479/02.04.01/2019) SAPAn työmääräksi vuonna 2021 noin 7 htv ja rahoitustarpeeksi 400 000 euroa.

Työmääräarviot perustuvat Kansallisarkiston ja CSC:n kesällä 2018 laatimaan SAPA-toteutusprojektin suunnitteluun. Kansallisarkiston työmäärä jakaantuu SAPAn kehittämisen, käyttöönoton ja tuotannon aikaisen ylläpidon tehtäviin. Vuonna 2021 SAPA-palvelun ensimmäinen vaihe on tuotantokäytössä. Samaan aikaan järjestelmän kehittämistä jatketaan (vaiheet 2 ja 3) ja lisäksi toteutetaan aineistomigraatioita poistuvista järjestelmistä SAPA-palveluun. Useiden välttämättömien tehtävien samanaikaisuus aiheuttaa rahoitustarpeita, jotka jakaantuvat seuraavasti:

Kansallisarkiston osuus SAPA-kehittämiskustannuksista vuonna 2021 on 140 000 euroa, joka perustuu Kansallisarkiston ja CSC:n toteuttamissuunnitelmiin. Kansallisarkisto toimii toteutuksessa tuoteomistajana ja vastaa järjestelmän testaamisesta.

SAPA-palvelun käyttöönotto Kansallisarkistossa edellyttää SAPA-tietojärjestelmän integrointia osaksi Kansallisarkiston tietojärjestelmiä, prosesseja ja toimintoja sekä aineistomigraatioiden toteuttamista nykyisistä järjestelmistä (digitaaliarkisto, PAS-eka tietojärjestelmä). Rahoitusta tarvitaan digitaaliarkiston migraation tekniseen toteuttamiseen sekä migraation edellyttämään henkilötyöhön.

SAPA-palvelun ylläpito edellyttää erillistä rahoitusta (henkilötyö ja ylläpitomaksut), kunnes digitaaliarkistosta voidaan luopua.

Käsinkirjoitetun aineiston prosessointi 200 000 euroa

Tällä hetkellä valtaosa Kansallisarkiston digitoiduista kokoelmista koostuu käsinkirjoitetuista aineistoista. Niiden tutkimuskäyttö on nykyisessä muodossaan haastavaa, sillä yksinomaan kuvamuodossa olevien aineistojen hakeminen ja käyttäminen ei juuri eroa analogisten aineistojen käytöstä eikä aineistojen laajempi hyödyntäminen ole mahdollista. Käsinkirjoitetun tekstin automaattinen tunnistus mahdollistaa digitoitujen historiallisten aineistojen muuntamisen täysin koneymmärrettävään ja haettavaan muotoon, jolloin asiakirjojen sisältö on aidosti käyttäjien ulottuvilla. Viime vuosien aikana Kansallisarkistossa on kokeiltu käsinkirjoitetun tekstin automaattista tunnistusta useilla eri aineistoilla ja kevään 2020 aikana ensimmäiset laajat aineistokokonaisuudet saadaan arkiston asiakkaiden käyttöön. Tämä on kuitenkin vasta pieni osa Kansallisarkiston aineistoista ja tarve käsinkirjoitetun tekstin tunnistamiselle sekä digitoitujen aineistojen modernille tutkimuskäytölle on suuri. Kansallisarkisto onkin yksi ensimmäisistä laajamittaisesti käsinkirjoitetun tekstin automaattista tunnistusta hyödyntävistä arkistoista maailmassa ja sen tavoitteena on tarjota sen digitaaliset kokoelmat yhä enenevässä määrin myös tekstitunnistetussa muodossa ja näin ollen palvella asiakkaiden tarpeita entistä paremmin. Tämän toteuttamiseksi Kansallisarkisto esittää 200 000 euron määrärahaa käsinkirjoitetun tekstin automaattisen tunnistuksen ja sitä tukevien infrastruktuurien kehittämiseen ja ylläpitoon vuodelle 2021.

Esitykset erillisrahoituksesta	EUR
Massadigitoinnin lisärahoitus	1 000 000
Venäjä-hankkeen rahoitus	50 000
Virtuaalinen yhteispohjoismainen Saamelaisarkisto	225 000
SAPA-rahoitus	400 000
Käsinkirjoitetun aineiston prosessointi	200 000
Yhteensä	1 875 000

3. Yksityisen arkistotoiminnan valtionavustukset

29.40.53 Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

29.40.53.02 Momentilta (Yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin) myönnetään 5 802 676 euroa yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain (1006/2006) mukaisiin menoihin.

29.40.53.02 Yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain (1006/2006) mukaiset menot

	TA 2019	TA 2020	TAE 2021
	1000 euroa	1000 euroa	1000 euroa
Pysyväisluonteinen valtionavustus	5 685	5 744	5 803*

*Talousarvioesityksen 2021 laadinnan aikana ei ole ollut tarvetta kertaluonteisiin avustuksiin.

*Sisältää kiinteistö- ja henkilöstömenojen ja muiden mahdollisten kustannusten nousun/varauman 2 %.